

Ո՛ր կողմից որ հարուածուն ա-
լատութեան ընդհանուր թշնամինե-
րը, ինչքան որ շուտ չքանան բըռ-
նակալները, նոյնքան շուտ կը շահ-
ի կեղեքուած ազգերի գատր:

Մի խումբ հայ զինուորական կողմից
Քրանաական բանակում

Առաջ ԱՆԱՆԱՆ

Soldat au 2me régiment étranger, 6me
bataillon, 21me compagnie. Meknes,
MAROC.

16 փետրվար 1915

ՕԼԹԻ ԶԱՅԻ ՄՈՏ

Նրանք 1.000 հոգի էին, 500ը
կողակտան բանակի այն զորամա-
սից, որը զբաղվել էր 1914 թ. պատե-
րազմը անթափան փառքով պա-
կեց, իսկ 500ը հայ զինուորական էին
Գլխավոր ուժերից շատ հեռու
գտնուող այդ չորհուրդ (առաջադր-
ված) մի քանիսը 10 վերստ ներս
էր մտել գեղի ճանապարհի խոր-
քը երկիրը հետադարձում համար-
ված թշնամու գիրքը ու տեղը հետա-
խուզելը և տեղեկություններ հաւա-
քելը առհասարակ գեղար զորք է
պատերազմի ժամանակ, այստեղ ա-
ռաւել քան զարհուրելի է այն համե-
մատելով արևմտեան գիրքի, գերմա-
նական պայմանների հետ:

Սատիկ ստանալուց, խորը
ձիւնով լեցուն ու ծածկած լեռներ
ու ձորերը, թշնամի քիւրտ տարրը...
ահապին սառած ճանապարհներ կըտ-
րելը, գիշերը քնել սառի ու ձեռքն վը-
րա կամ սառած գետնի վրա, ահա
այն պայմանները, որոնք շրջապա-
սում են թշնամու գիրքը ու տեղը
հետախուզող առաջադրված զորքին ՕԼ-
թի շրջանում:

Զինուորական ու կամավորները չէին
գտնուում — գիտէին որ սա պա-
տերազմ է: Զէր գտնուում և փե-
ռին, ձերտնի խմբապետը, որ սովոր
էր զրկանքների, կեանքը ընթա-
նում էր իւր սովորական ընթացքով
քանի դեռ սրանց չէին շրջապատել:
Սակեւորների մեծաքանակ թիւը
գիրքեր բռնեցին փեռու թիկուն-
քին, անհրաժեշտ էր յետ նահանջել
և ազատել մարդկանց, նրանք դեռ
պէտք են հայրենիքին: Բայց յետ
նահանջել այնքան էլ հեշտ չէր, բո-
լոր ճանապարհները բռնած են
թրքերով, իւրաքանչիւր գիրք պահ-
պանում են սակեւորները: Խուճարի
իւրաքանչիւր քայլափոխը խմբուում
է շնորհիւ հետևող քրդերի: Ծերու-
նի խմբապետը թակարդն ընկած
գազանի էր նման: Ուղիղ դէպ հիւ-
սիս գիմել. — բայց ճանապարհը
թրքերով է փակած, գուցէ լաւ կը
լինի արևմտեան կողմից միանալ — իդի
ոռու զորամասի հետ, բայց ճանա-
պարհը կտրած է դարձեալ թուր-
քերով: Արեւելեան ձորն ևս բռնած
է թուրքերով: Հասկացան նրանք,
որ մեռեալ կապանքներում են գըտ-
նում և այդ ժայռոտ լեռներում կայ
միայն մի ճանապարհ — դէպի գե-
րեզման: Հասկացան և որոշեցին
թանգ գնով ծախել իրենց կեան-
քը:

Հիստորիա լուծւ է հրացանաձը-
ղաթիւնը, կուտում են:

Այնտեղ — Նարիմանում պէտք է
որ ոռոտաց զորամասը լինի և խուճ-
ար գիմում է գէպի Նարիման. նը-
րանց դէմ դուրս է գալիս թուրքերի
կողմից նեղուած մի խումբ ոռոտաց
չորհուրդ: Պէտք է այդ խմբին օգ-
նութեան հասնել, եթէ մահ է վի-
ճակւած — ուրեմն մեռնել նրանց
հետ միասին. կամ գուցէ կարողա-
նան ճեղքել թշնամու բանակը: Գը-
նում և մոտենում են, բայց յան-
կարծ թշնամիների խումբը յետ է
գառնում և սկսում է կրակել կամա-
ւորների և ոռոտ զինուորների վրա:
Այդ էն յետ նահանջելն անկարելի
է, գիրքեր են գրաւում և սկսում է
կռիւր: Այդ կռուի ժամանակ կա-
մավորների և ոռոտ զինուորների
խումբը բաժանւում է երեք մասի. —
ոռոտներն բաժանւում են կամավոր-
ներից: Ոռոտ զինուորները բռնելով
ուղիղ դէպի արեւելեան ճանապար-
հը, երբեմն մինչև կուրծք խորու-
թեամբ ձեռն միջից հրացաններով
և սեղաններով ճանապարհ բաց անելով
ազատւում են թշնամուց և հասնում
Սարըղամիշ:

Քեռին շրջապատւած է, ճանա-
պարհները կտրած... թշնամին ցըն-
ծում է... Տառնեակ տարիներ թուր-
քերի և քիւրտերի հետ կռիւ մղող
ձերտնի զինուոր բռնած է: Տեղ
չկայ գնալու: Կենդանի թէ մե-
ռած, նա տառաւոտան պիտի լինի
թշնամու ձեռքում... Հառաւ ա-
ռաւոտը, զինուորների բռնած գիր-
քերը գառարկ են: Թշնամու
կողմ ու պատրաստ շարքերի մի-
ջից, խուճ լեռնային ճանապարհներ
ով փեռին անց կացրեց իւր զին-
ւորներին: Մահաւոր գառապարտ
ւածները դուրս եկան... Գուրս գալ
չի նշանակում ազատել, առջիկ դէ-
պի հիւսիս արեւելք դեռ շատ երկար
ճանապարհ է կայ: ՕԼթի զինուորների
հետ միանալը երեւակային անգամ
անկարելի է: Սարըղամիշի ճանա-
պարհը կտրած է և այն կողմ են
գնում տաճիկները պատերազմական
քայլերով: Մնում է միմիայն մի
ճանապարհ — դէպի Ղարս:

Տառնեակ վերստեր պէտք է անց-
նել թշնամու միջից, անկատարի կեր-
պով պէտք է անցնել անհամար
քիւրտ լրտեսների միջից, բայց ու-
րիշ միջոց չկայ և փեռին բռնեց
Ղարսի ճանապարհը:

Ինչպէս, ինչ ճանապարհներով և
ինչ միջոցներով յաջողեց ձերտնի
զինուորին ազատել իւր խմբի մնացած
զինուորներին, այդ խմբապետին
գաղանքին է: Այդ հրաշալի դէպքի
մանրամասնութիւնները դեռ ևս
յայտնի չեն: Յայտնի է միայն, որ Ղարս
հասնում ոչ բոլորը: Խուճ կիրճերում,
խորը ձեռն սաւանի տակ մնացին
փեռու զինուոր ընկերները: Նրանց
չարքում ինկան նաև նրանք, որոնք
փեռու հետ շատ անգամ են արշա-
ւել ճանապարհի խորքերում, և շատ
անգամ են ազատել հային վայրերի
քրդի ձեռքից:

Ծերունի մարտիկը, որ իւր չէան-
քում շատ բաներ է տեսել, լաջ էր
լինում և դաժան կերպով կնճռում
ունքերը: Թուրքերը թանգ կճճարեն
նրան այդ արտասուքների փոխարէն:
Քեռու խումբը նորից է կազմա-
կերպւում, մեռածների տեղ դալիս
են նորերը:

Ծեր խմբապետը նորից կգնայ
ճանապարհի խորքերը, բայց տա-
րիների ընթացքում կուտակւած
տաճիկ պարտքերի շարքում նա կը
գրէ և մէկը, նորը — վերջին ճակա-
տամարտում ընկած ընկերների մա-
հը:

«ԳԱՂՈՒԹ»

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱՅԱՆԱԿԸ

ԹԻԻՐԲԱՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՂ

Պետրոգրադ, 24 մարտ

Թիւրքերը Ալաշկերտի հովտին մէջ
Զէյթինքանի մօտ երկու օր կռուելէ
յետոյ, մարտ 22ին յետ մղուեցան
դէպի Տէյար, Մեր զորքեր գերի
բռնեցին թիւրքական 3 զորախումբ
(compagnie) և ձեռք անցուցին բազ-
մաթիւ մթերք: Ուրիշ կէտերի վրայ
փախուած թիւն մը չկայ:

Պետրոգրադ, 29 մարտ

Կովկասի սպայտիրոջը հեռագրած
է մարտ 27ին. «Զորախումբ կիրճերին
մէջ ոռոտ զորքերը յետ մղեցին
թիւրքերին, Արգուին երկրամասէն
մինչև Զորախումբի ձախ գետափը: Թիւր-
քերը կրակի տակին Արգուին քա-
ղաքը:

Միւս աղում ճակատներին վրայ,
մեր զորքեր յաջողութեամբ կը կա-
տարեն իրենց պարտականութիւնը:

ՔԵՌԻՆ ՊԱՏՈՒՄԵՆՆԻ

ԱՐԺԱՆԱՅԱՅ

Կովկասեան սահմանադիւսին վրայ
գործող հայ կամավորներին չորհուրդ-
խմբի հրամանատար Քեռի իւր քա-
ղաքում թիւնների համար արժա-
նացած է Ռուսիայի Յարի կողմէն
Ս. Գէորգի խաչի Բ. կարգի պատ-
ւանշանն ստանալու:

ԹԻՖԼԻՉԻ

«ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԻԻՐՈՒՆ»

Թիֆլիզի մէջ կազմուած «Ազգա-
յին Բիւրօ»ն որ հայ կամավորներ
թիւրքաշայատման զրկելու և անոնց
պէտքերը հոգալու գործերով կը
զբաղի, վերանորոգուած է այժմ նոր
ոյժեր ալ աւելցուելով իր մէջ: Հա-
մաժողով մը գումարուած է Թիֆ-
լիսի մէջ որին մասնակցած են զա-
նազան քաղաքներէ եկած հարիւրա-
ւոր պատգամաւորներ, Համաժողովը
նախորդ Բիւրօյի կառարած գոր-
ծերին տեղեկանալով իր հաւանու-
թիւն յայտնեց և որոշեց աւելի մեծ
գումարներ յատկացնել Բիւրօյի
գործունէութեան Բիւրօյին կանգա-

մակցին Թիւրքաշայատման քաղա-
քական, տնտեսական և կրթական
վիճակին և պէտքերին ծանօթ անձ-
նաւորութիւններ որոնք Թիւրքիա
շրջած ու գործած և անձամբ տեղե-
կութիւններ ստացած են:

«Ազգային Բիւրօ»ի պատուակալ
նախագահն է Թիֆլիզի առաջնորդ
Գեր. Մեսրոպ արքեպ. Տէր Մովսէ-
սեան:

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՎՈՐՆԵՐՈՒՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

Զ. ՅԱՆԿ

Տեսարք՝	Քր.
Տօքթ. Աշխատանէ (Սալունիկ)	650
(Ա. Ժ. Բ.)	
Ա. Ժ. Բ. Ք. որոս Մատիկեանի միջոցով	
Թորոս Մատիկեան, Բեմախ.	
ցի, Բ. անգամ.	50
Քերովլէ Թ. Մատիկեան	
Քեմախցի, Բ. անգամ.	50
Ոսկէհան Յ. Տէր Ղազարեան,	
Քեմախցի, Բ. անգամ.	50
Միսաք Տէր Ղազարեան, Քե-	
մախցի, Բ. անգամ.	50
Արսէն Բալանճեան, Երզնկա-	
ցի, Բ. անգամ.	15
Արտաշէս Գալանճեան, Եր-	
զնկացի, Բ. անգամ.	2
Ղազար Մատիկեան, Քե-	
մախցի.	50
Սեդրակ Գ. Սարափեան, Քե-	
մախցի.	25
Նիկողոս Մինասեան.	25
Աւետիս Համբարձումեան,	
Տիֆլիզի.	50
Շ. Էթզէվօղլու (Յոյն).	2
Թէոֆան (Յոյն).	1
Գոթման թիւն Բալքիտէս (Յոյն)	4
Ռատանցի, քաղաք, Ռուսական	2
Թիւրք (Գաղղիացի).	1
Փիւրէզ (Սպանիացի).	1
Թորոս Մատիկեան, Գ. անգամ	22
Կարտաւէն (Մարտի)	
Կարապետ Մարտապեան.	10
Սերով Սիմեան.	5
Կարապետ Նիկողոսեան.	5
Մուսել Բարաբեան.	5
Գէորգ Կիւտարեան.	5
Մանուկ Արաճեան.	5
Արաճեան ձիւնների միջոցով	10

1.095

Նախորդ ցանկի գումարը
(Տեսնել Արմենիա, թիւ 33)

5.012

Համագումար

6.107

==

Մարտի, 26 մարտ 1915

Կովկասի Հայ Կամավորներ
Նպաստող Կ. Ժ. Բ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

Գ. Ե. Զ. Լ. Դ. Ե. Զ.

ՄԱՐՏԻ ԹԻՄԱՆ 2 ՀԱՅԵՐ
ՍԶԳԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍ ՍՈՒՐ ԵՆ
ՅՐԱՆՍԱՍՆ ՈՒՍԻԿԱՆՈՒԹԵՆԵՆ

Կը լսենք թէ թիւրքացի 2 հա-
յեր որոնք բաւական դիւրակեցիկ
և անզրայ վիճակ մ'ունենալով կը
սիրեն եղեր երթալ իրենց պարագ-
թամանակն անցունել Դանքալէքի
սրճարանները, սովորութիւն ըրեր
են և կամ աղաւթեան աւելի վա-
յերու կը համարին եղեր թիւրքե-
րէն խօսակցիլ հոն իրար հետ, փո-
խանակ իրենց ազգային պատուա-
կան հայերէն լեզուն դորձածելու
Այդ բանը իրենց վրայ կը հրաւիրէ
գաղտնի տտիկանութեան պայտօնէի
մը ուղարկութիւնը որ զիրենք թիւրք
կը կարծէ և ձերբակալուելով կը
տարուին ստիկանատուն իբրեւ թըշ-
նամի ազգի մը պատկանող կառկա-
ծելիներ Սոյնտեղ թէ և կառարկեն
ձերբակալուածները թէ իրենք
թիւրք չեն այլ Հայ են, բայց ի դի-
պաճով կը մնան առժամապէս մինչև
որ կը հաստատեն իրենց ինքնու-
թիւնը (identité) ու հայ ազգայնու-
թիւնը որմէ յետոյ տտիկանութիւ-
նը կարձակէ զիրենք, խրատներ
տալով թէ պարտաւոր էին իրենց
ազգային լեզուն դորձածել, քանի որ
Հայերն իրենց յատուկ ազգային լե-
զուն մը ունին, և ոչ թէ զիրենք հա-
րըստահարող բռնաւորին լեզուն գոր-
ծածել իրենց մէջ:

Եթէ այդ ձերբակալուած Հայերը
լինէին կետարացի կամ այգալիսի հա-
յաբնակ բայց թիւրքախօս քաղաքի
մը բնակիչներէն, իրենց այդ անվա-
յել վարմունքը գէթ մեղմացուցիչ
հանգամանք մը կրնար ունենալ
բայց ասոնք այդ վիճակի մէջ ալ չեն
գտնուիր եղեր: Ուրեմն ինչ տեսակ
Հայեր են եղեր որ կը գերադասեն
խօսիլ խժաւուր թիւրքերէն մը քան
թէ իրենց ազգային հեշտաւոր,
պատուական լեզուն...:

ՅՈՅՆ ԿԱՄԱՌՈՐԵՐԻ
ՄԱՐՏԻ ԹԻՄԱՆ

Մէտմըրի Մարիգիմի «Մուսուլ» չո-
գենուրը որ Տէաէադաճէն, Մարտիկէն,
Բիրէէն և Մարդաէն գաղով Մարտէլ հա-
սաւ անցած չորեքշաբթի օր, ուրիշ շատ
մը ճանրողներէ հետ բերաւ նաեւ յունա-
կապտակ 17 սպայ, 30 ենթասպայ և 379
զօրք որոնք եկած են իբրեւ կամաւոր
միանալու Քրիստոսական բանակին, կռուե-
լու համար ի պաշտպանութիւն Պրանսի:
Ստանբուլ շատեր իրենց հելլեն գինւորա-
կան համագործակցութիւն կը կրէին: Երբ շո-
գենաւէն դուրս ելան և Մարտէլի դիւա-
ւոր փողոցներէն կանցնէին խմբովին, ի-
րենց համակրական ցոյցեր եղան «Կէցցէ՛
Յունաստան» աղաղակներով, որոնց իրենք
ալ կը պատասխանէին «Կէցցէ՛ Պրանսա»
աղաղակելով: Այդ Յուն կամաւորներ մի
քանի օր այտտեղ մնալէ յետոյ պիտի եր-
թան ռազմաճակատը:

ՀԱՄԵՐՈՊՈԳԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ռուսները Բրզէմիւլ բերդաքա-
ղաքը առնելէ յետոյ, իրենց ոյժը

գէպի հոնգարիա յառաջանալու
տուած են: Հետեւագէտ այդ կողմը
աւելի մեծ կռիւներ կը պատահին
այժմ քան թէ՛ Ռուսիաի սահմանա-
կից գերմանական ծայրագաւառները
ուր մտեր էին Ռուսերը, բայց յա-
ռաջանալու շատ ջանքեր չեն ըներ,
նոյն իսկ մի քանի կէտերի վրայ ալ
նահանջած են: Աւատրիացիները ու-
րոնք Բրզէմիւլէն անգին Պէնքիւլի
մէջ մեծ ոյժ հաւաքած և տմրացած
էին, մեծ կորուստներ կրելով վտար-
ւեցան գէպի առնուտը և այժմ
Գարբադեան լեռներէ հարաւահող-
մին վրայ ճանկուտելով կը մնան և
կը սպասեն իրենց օգնութեան հաս-
նելիք մեծ ոյժերին: Հաւանօրէն
խիստ ընդհարումներ տեղի պիտի
ունենան այդտեղ:

Ֆրանսացիներին և Գերմանացի-
ներին միջև կռիւները միանգամայն
գետնին տակը կը կատարուին և
գետնին վրայ: Ականներ փորելով ի-
րարու խրամատները օդը կը հանեն
և անմատչելի կը դարձնեն մօտա-
կայքը: Իսկ գետնի վրայ Ֆրանսական
թիւրքանթներն իրենց գերազանցու-
թիւնը ցոյց կուտան գերմանական
ներին:

Կ.պօլսի առումէն յետոյ՝ Գերմա-
նիաի վրայ մեծ յարձակողական գոր-
ծողութիւն մը պիտի կատարուի հա-
ւանօրէն:

ՏԱՐԱՆԵՒԻ ՌԱՐԱԿԱՆՈՒՄԸ

Թէնէտոսէն Հումի «Դրիպաւնա»
լրագրին տրուած հեռագիր մը կըսէ
թէ Տարաւնէլի մէջ ականները վեր-
ցնելու դործողութիւնները շարու-
նակուեցան ուրբաթէն շաբաթ լուս:
Նախ գիշերը (մարտ 20): Արշալոյսի
ատեն դաշնակիցները օգնաւորողնե-
րը գնդութիւնները իրենք ռաբակոմած
ամրոցներին վրայ և կրցան ստուգել
որ ռաբակոմութիւններն արտադուր
կերպով ազդեցիկ արդիւնքներ ու-
նեցած էին:

— Աթէնքէն կը հեռագրեն մարտ
24ին. «Երէկ Տարաւնէլի մէջ շողե-
նաւների պաշտօնն էր մանաւանդ
պաշտպանել ականները վերցնելու
գործողութիւնը: Հետեւագէտ թիւրքա-
նօթ շարձակեցին ամրոցներին վը-
րայ: Ներդուցներին մէջ գտնուող ծո-
վային սպայների կարծիքին համե-
մատ՝ թիւրքերի ընդժովեայ պաշտ-
պանութիւնը շատ ակարայած է,
վերջին յարձակումի միջոցին շատ
մը ականների պայթած լինելուն
պատճառով: Այդ սպայներ կըսեն որ
եթէ ձփուն ականները չլինէին, ան-
ցած հինգշաբթի օր մարտանաւերը
կը յաջողէին բռնի անցնիլ ներդու-
ցներէն որովհետեւ ամրոցներն իրենք
մինակ բաւական ոյժ չունին անցքը
արդիւնքը համար»:

— Աթէնքէն կը հեռագրեն մարտ
27ին. «Ականներ հանդիման երէկ

Տարաւնէլի մէջ շարունակեցին ի-
րենց աշխատանքը որ կերէի թէ
լաւ յաւաջ կը տարուի: Արդարեւ
կիմացաւեն որ դորքիները ամբողջ
գօտին մինչև Տարաւնէլ քաղաքին
առջև մաքրուած է: Օդը գեղեցիկ է
դարձաւ: Ջրային օգնաւորդ մը
թէնէտոս կղզիին և ներդուցներին
վրայ սաւառներով գննութիւն մը
ըրաւ:

Վուրլաէն ստացուած լուրերին նա-
յելով շատ հեռուն նետուող թիւրքա-
նօթներ Կ.պօլսէն Զմիռն փոխա-
դրուեցին եղեր գերման սպայների
գործածութեան համար»:

Թէնէտոս, 28 մարտ

Տարաւնէլի ամրոցներին վրայ
յարձակումը վերսկսուեցաւ: «Գուրն
չիլիպալէթ»ը Սամուի ծովածոցէն
անուղղակի նշանաւորութեամբ կը ռմ-
բակոծէ զանոնք: Միեւնոյն հեռագի-
րը կըսէ որ Տարաւնէլի վերջնական
յարձակումի պատրաստութիւնները
նկարագրուածին նայելով ստակա-
լի են: Ֆրանսացիները կը յարտա-
րարեն որ Տարաւնէլի ներդուցները
այս կամ այն կերպով բռնի պիտի
բացուին:

Այսօր ծովակալները նոր և եր-
կարատեւ խորհրդակցութիւն մ'ու-
նեցան որմէ անմիջապէս յետոյ մաս-
նաւոր հրահանգներ ստացան նաւա-
պետները:

ՎՈՍՓՈՐԻ ՌԱՐԱԿԱՆՈՒՄԸ

Պետրոգրադ, 29 մարտ

Սպարապետի սպայակոյտը կը գե-
կուցանէ:

Մարտ 28ին, Սև ծովի նաւատոր-
մը ռաբակոծեց Վոսփորի երկու ե-
ղերքներին վրայ գտնուող արտաքին
ամրոցներն ու մարտկոցները: Ծոգե-
նաւներէն և օգնաւորներէն եղած դի-
տողութիւններին համեմատ, ռաբա-
րը շատ ճշգրութեամբ ինկած են
նշան առնուած տեղերը: Վոսփորի
մարտկոցներին վրայ սաւառնող ռուս
օդակուցները գնդութիւններ կա-
տարեցին և ռաբաբեր նետեցին յա-
ջող կերպով: Իրենց գէժ ուղղուած
հրացանաձգութիւններն ու թիւրքա-
նօթաձգութիւնները ապարդիւն մը
նային: Թշնամի դորքիւնաւերն ու
րոնք փորձեցին բացը ելնել, մեր
թիւրքանթների կրակին առջև ստիպ-
ւեցան նորէն մտնել ներդուցին մէջ:
Չորս կայմով թշնամի մեծ նաւ մը
որ ծովին վերէն դալով փորձեց բըռ-
նի ներս մտնել Վոսփորէն, ռաբա-
կոծուեցաւ մեզնէ: Քառակայմը գէ-
պի ծովեղերը ուղղուեցաւ և ինք
իրեն կրակ տալով օդը բարձրացաւ:

ԹԻՐԻՔԻԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աթէնքէն հեռագրած են մարտ
24ին. «Հեղինակաւոր անձերէ առ-
նուած տեղեկութիւններ համեմատ»

Թիւրքերը Պուլկարիաի կողմէն յար-
ձակման մը պատահականութեան
դէմ պատրաստ գտնուելու համար
եռանդոտ գործունէութեամբ մը կը
զօրացնեն: Մաքրիքէօյէն Լիւլէ-
Պուրկազ գիծը և թիւրք զօրաբա-
նակը տակէն օդ մարդանք կընէ 3.000
գերմանացի սպայների և ենթաու-
պայների հրամանատարութեան տակ:
Սև ծովի եղերքը Տէրքուի կողմը
խոշոր թիւրքանթներ զրկուեցան
Կ.պօլսէն»:

— Կ.պօլսէն կը հաղորդեն թէ ա-
ծուխի պակասութիւնը շատ զգալի
դարձած է այնտեղ: Բազմաթիւ գոր-
ծարաններ, մասնաւորապէս էլէք-
տրիք թրամվէյներին համար աշխա-
տող գործարանները, դադարած են
գործելէ:

Տեղական իշխանութիւնները կը
բռնադատեն մինչև 45 տարեկան ե-
րիտասարդներին զինուորագրուելու և
աշխատելու ամբոցների վերանորո-
գութեան որոնք Եւրոպայի և Ասիայի
կողմէն կը պաշտպանեն մայրաքա-
ղաքը:

«Բըդի Բարիդիէն» օրաթիւր-
թիւ թղթակիցը Պուրկազէն հեռա-
գրած է մարտ 23ին. «Գերմանացի-
ները կը շարունակեն Կ.պօլսէն
դուրս դուր ելնել այստեղ հասա-
գերմանացի սպայ մը որ Ֆին Սան-
տէրուի հրամանատարութեան տակ
եղող զօրաբանակի սպայակոյտին
երկրորդ պետն է եղած երբեմն:
Ըսաւ թէ զգուած է Երիտասարդ-
թիւրքերէն: Թէ զօրաբանակը շատ
խեղճ վիճակի մէջ է, ո՛չ հազուա-
ունին, ո՛չ ալ թուակ կը վճարուի
կարգապահութիւն չկայ բնաւ: Ըս-
պայն լսաւ առ լսաւ այս խօսքերն
ըսաւ. «Թիւրքիան փրկած է. ա՛յ
բան մը չէ կարելի ընել իրեն հա-
մար»:

— Լոնտոնի «Տէյլի Գրօնիքլի»
թղթակիցը Գէօսթէնճէէն մարտ
24ին տուած հեռագրին մէջ կը նը-
կարագրէ այն գծաւթիւնները ու-
րոնք երեսն եկած են Կ.պօլսի մէջ
պատերազմի կուսակիցներին և իա-
զաղութեան կուսակիցներին միջև:
Խաղաղութեան կուսակիցներին կար-
ծիքին համեմատ՝ յիշափոխութիւն
մը մօտաւոր է Կ.պօլսի մէջ: Դահ-
լիճը մի քանի օր առաջ աղմկալի
նիստ մը ունեցեր է. մեծամասնու-
թիւնը որոշեր է բանակցութեան
մէջ մտնել Դաշնակիցներին հետ: Բայց
այդ միջոցին Ֆին Սանտէրու ներս
մտնելով սպառնացեր է հրացանի
բռնել մեծամասնութեան անդամե-
րը եթէ փորձեն հաղորդակցութիւն
ունենալ դաշնակիցներին հետ: և
այդպէս մահի սպառնալքով պար-
տաւորացուցեր է զանոնք զիջանիլ իր
կամքին: Յետոյ Տարաւնէլի մէջ դաշ-
նակիցների նաւերին պատահած կու-
րուստը վրայ հասած և վերստին զօ-
րացուցած է պատերազմական կու-
սակցութիւնը:

— Սպանիկէն մարտ 28ին հա-
ղորդուած է Լոնտոն որ Զմիռնի վա-

լին Բահմի պէյ պաշտօնանկ եղեր է, բանակցութիւններ սկսած լինելուն համար անգլիացի ծովակալին հետ, վաղի պաշտօնը Գերմանացիի մը յանձնուեր է եղեր:

— Գերմանացի զօրավար Ֆօն Տէր Կօլց փաշան Կ.պօլսէն մեկնած է Պէրլին վերադառնալու համար: Կրտսէի թէ խորին անհամաձայնութիւն կար թիւրքական զօրքերի ընդհանուր հրամանատար գերմանացի Ֆօն Սանտէրս փաշան և իրեն միջև: Ֆօն Տէր Կօլց Սոֆիայի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցեր է Պուլկարիայի Ֆէրտինանտ թագաւորին հետ և Պուլքէշի մէջ ալ Ռումանիայի թագաւորին հետ:

**ԹԻԻՐԵՐԻ ԿԱՏԱՐԵԱԼ
ԱՆԱՂՈՂՈՒԹԻՒՆԸ
ՊԱՐԱԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ**

Պետրոգրադէն կը հեռագրեն մարտ 26ին. «Կիւմարուի որ թիւրքերի պատերազմական զործողութիւնը պարսկական սահմանադիրին վրայ չլստուած է անդառնալի կերպով: Այլ ոչինչ կը սպանայ Պարսկաստանի թագաւորութեան»:

**ՉՕՐԱՎԱՐ ԲՕԻ
ՌՈՒՍԻԱ ԵՐԹՈՒԴԱՐՁԸ**

Յրանաի մեծանուն զօրավարներէն Բօ (général Pau) որ ներկայ պատերազմին կը մասնակցէր Ալլախի կողմը, Ռուսիա զնաց ուր պատերազմական նախարարին հետ տեսակցեցաւ, Յարին ունկնդրութեան ընդունուեցաւ և այժմ կը վերադառնայ Յրանա, իր երթուղարձի միջոցին Պալքանեան տէրութիւններին ներկայացուցիչներին հետ ալ տեսակցութիւններ ունեցաւ և թէ՛ իրենց և թէ՛ Ժողովուրդներին կողմէն համակրական փառաւոր ընդունելութիւններ եղան զօրավար Բօին:

**ՊՈԼԿԱՐԵՐԻՌՈՒՄԷՆ
ՀԱՄԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ**

Պուլքէշէն հաղորդած են Լոնտոնի «Տէյլի Թէլեգրաֆ»-ին. «Հաւանական է որ այնպիսի համաձայնութիւն մը կնքուի որի համեմատ Ռումանիան Գանուրի եղերքներէն մի քանի տեղեր թողու Պուլկարիային: Պատերազմի սկզբէն ի վեր Ռումանիան հասկցուցած էր Պուլկարիային որ ինք արդեւեքներ չհաներ այդպիսի համաձայնութեան մը և միևնոյն ժամանակ պիտի քաջալերէ Յունաստանին և Սերպիային որ անոնք ալ պիտի մտնեն Պուլկարիային: Ինք համարուած է այդպիսի համաձայնութեան մը կարեւորութեանը: Պուլկարիայի անդադրողական շրջանակները կը յայտարարեն որ Սերբիա-Համաձայնութեան նպատակը զգացումները հետզհետէ աւելի կը զօրանան. բայց Պուլկարիան կը սպասէ Մակեդոնիայի նկատմամբ աւելի որոշ անաւարկներէ:»

ՕՐԱՅՈՅՑ (1)

Հին Տոմար	Նոր Տոմար
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ	ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
1 Գ. Եղեկիէի, Եղբի և Զաքարիայ՝ հօրն Յովհաննու Մէկըրաշին:	14
2 Գ.	15
3 Ե. Յովհաննու Կարապետին և Յօրայ արդարոյն:	16
4 Ուր.	17
5 Ե. Նիկիոյ Ս. Ժողովոյն երեք հարիւր ութսուն հայրապետացն:	18
6 Կեր. Բարեկենդան պահոց Ս. Խաչի:	19
7 Բ.	20
8 Կ. Ծնունդ Ս. Աստուածածնի յԱննայէ:	21
9 Գ.	22
10 Ե. Ա. Նանտուտ և հասարակած (Տիւ և զիւր լինին հաւասար):	23
11 Ուր.	24
12 Ե. Տօն եկեղեցւոյ ի նաւակատիս Խաչի: Նաւակատիք:	25
13 Կեր. Խաչկերաց:	26
14 Բ. Տօն Խաչի: Յիշատակ մեռելոց:	27
15 Գ. Տօն եկեղեցւոյ:	28
16 Գ. » » : Լոնց. Միքայէլի հրեշտակապետին (St. Michel):	29
17 Ե. Տօն եկեղեցւոյ:	30
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ	ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
18 Ուր. Տօն Խաչի:	1
19 Ե. » »	2
20 Կեր. Բարեկենդան վարագայ Խաչին:	3
21 Բ. Մամուսայ, Փիլիկտիմոնի և Սիմոնի Սիւնակեցւոյն:	4
22 Գ. Սրբոց Կուսանացն Փեփրոնեայ և Մարիանեայ և վկայուէն Շուշանայ՝ գտեր Միքիլ վարդանայ:	5
23 Գ.	6
24 Ե. Հայրապետացն Բարսի և Երանոսի:	7
25 Ուր.	8
26 Ե. Գէորգայ զօրավարին և Ս. Կոստոսի և Ռոմանոսի երգեցողին:	9
27 Կեր. Վարագայ Խաչ: Սուղին կերակի եօթն շաբաթուց:	10
28 Բ. Գաւթի Գլխեցւոյն և վկայուէն Ղամբէտի և Ղամբէտէւոյն:	11
29 Գ. Եւստաքիոսի և Կնոյ նորա թէոպիստեայ և երկուց որդւոցն, և սրբոց Կուսանացն Երմանայ և Նեկտարիեայ:	12
30 Գ. Տ. Գուշ կէլիմի Ֆաւրաք: Եւստ:	13

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ	ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
1 Ե. Սրբոց իշխանացն Սահակայ և Համադասպայ:	14
2 Ուր.	15
3 Ե. 72 աշակերտացն Քրիստոսի:	16
4 Կեր.	17
5 Բ. Փոկասու հայրապետին և Երանոսի՝ հետեւողին առաքելոց:	18
6 Գ. Կուսանացն Թեկղի, վաւականայ և Պեղիքեայ:	19
7 Գ.	20
8 Ե. Պանդալէոնի բժշկին, Երմոգայ քահանային և Եւստաքեայ կուսին:	21
9 Ուր.	22
10 Ե. Ս. Թարգմանչաց վարդա-	23

(1) Տեսնել նախորդ ամիսներին համար (1915 թիւ արվարէն սկսած) Արմիթիա 29, 30, 31, 32, 33 և 34 թիւերը:

պետաց մերոց Մեսրոպայ և Եղեկէի, Մովսիսի քերթողին, Գաւթի անյաղթ փիլիսոփային, Գրիգորի Նարեկացւոյն և Ներսիսի Կլայեցւոյն:

11 Կեր.	24
12 Բ. Գիւտ Նիխարաց սրբոյն Գրիգորիսի՝ Աղուանից կաթողիկոսին, և սրբոց հարցն Թաթլոյ, Վարոսի, Անտոնի և Կրօնի-ղեայ, և եօթն խոտածարակացն որք յիննականեան վանան կատարեցան:	25
13 Գ. Առաքելոցն Անանիայ, Մատթիայ, Բառնարայ, Փիլիպպոսի, Յովհաննու, Երիւայի և Սիլուանոսի:	26
14 Գ.	27
15 Ե. Գիտէսիոսի Արիսպագացւոյն և առաքելոցն Տիմոթէոսի և Տիտոսի:	28
16 Ուր.	29
17 Ե. Աւետարանչացն Մատթէոսի, Մարկոսի, Ղուկասու և Յովհաննու:	30
18 Կեր.	31
ՆՈՅԵՄԲԵՐ	ՆՈՅԵՄԵՐ
1 Բ. Ղուկիանոսի հարիւրապետին և Յովսէփայ աստուածահօրն և Յովսէփայ Արիմաթացւոյն և բարեկամին Քրիստոսի Ղազարու և քերց սորա՝ Մարթայի և Մարիամո: Լոնց Տօն Ա. Եւսայի Սրբոց (Toussaint):	1
2 Գ. Թեոփիլոսի քահանային և Չինոնի զինաւորին և Մովսիսի, Եւդոքիայ և Ռամելայ: Լոնց Յիշատակ համոքն նկնգեցեայ (Les Morts):	2
3 Գ. Տարեգարծ քահակալութեան Նիկողայ Բ. կայսեր Ռուսիոյ (1894):	3
4 Ե. Ս. Խարիթեանց և վկայիցն Արտեմեայ և Քրիստափորի, և Ագիւլինեայ:	4
5 Ուր.	5
6 Ե. Ներկոտասան վարդապետացն՝ Ռէթէոսի, Գիտէսիոսի, Սեդրեւորոսի, Ա. Թանասի, Կիւրղի երուսաղիմացւոյն, Եփրեմի Խուրին Առուայ, Բարսի Կեսարացւոյն, Գրիգորի Աստուածաբանին, Եպիփանու Կիւրացւոյն, Յովհաննու Ոսկեբերանին և Կիւրղի Սղեքսանդրոցւոյն:	6
7 Կեր. Գիւտ Խաչ:	7
8 Բ. Անաստասայ քահանային և Վարոսի և Թեոփիլոսեայ և երկուց որդւոց նորա, և որոց ընդ նոսա կատարեցան Տ. Գաւթի:	8
9 Գ. Հիպերիքեանց որք ի Սամուսա կատարեցան, և Ս. Երիւանոսի Սեբաստացւոյն, Բարիսի ծերոյն և ութսուն և չորից աշակերտաց նորին:	9
10 Գ.	10
11 Ե. Յովհաննու Ոսկեբերանին Տարեգարծ ծննդեան վերթօրիս Էմմանուէլէ Գ., Թագաւորին Խոտիոյ (1869):	11
12 Ուր.	12
13 Ե. Տօն ամենայն սրբոց, հնոց և նորոց, յայտնի և անյայտից:	13

24 Ե. Ներկոտասան վարդապետացն՝ Ռէթէոսի, Գիտէսիոսի, Սեդրեւորոսի, Ա. Թանասի, Կիւրղի երուսաղիմացւոյն, Եփրեմի Խուրին Առուայ, Բարսի Կեսարացւոյն, Գրիգորի Աստուածաբանին, Եպիփանու Կիւրացւոյն, Յովհաննու Ոսկեբերանին և Կիւրղի Սղեքսանդրոցւոյն:	14
25 Կեր. Գիւտ Խաչ:	15
26 Բ. Անաստասայ քահանային և Վարոսի և Թեոփիլոսեայ և երկուց որդւոց նորա, և որոց ընդ նոսա կատարեցան Տ. Գաւթի:	16
27 Գ. Հիպերիքեանց որք ի Սամուսա կատարեցան, և Ս. Երիւանոսի Սեբաստացւոյն, Բարիսի ծերոյն և ութսուն և չորից աշակերտաց նորին:	17
28 Գ.	18
29 Ե. Յովհաննու Ոսկեբերանին Տարեգարծ ծննդեան վերթօրիս Էմմանուէլէ Գ., Թագաւորին Խոտիոյ (1869):	19
30 Ուր.	20
31 Ե. Տօն ամենայն սրբոց, հնոց և նորոց, յայտնի և անյայտից:	21

ՎՐԻՊԿ
Նախորդ թուի Ա. երեսին վրայ հրատարակուած «Ինչ տեսակ կառավարութիւն պէտք է ունենայ ապագայ Հայաստանը» վերնագրով

յօդուածի Բ. սիւնակի 32րդ տողին մէջ «Խրաքանչիւր ազգի բնակչութեանը պէտք է լինի «Խրաքանչիւր ազգաբնակչութեան»
Նոյն թուի «Օրացոյց»-ի բաժնին մէջ ինչպէս Հին Տոմարին տակ նոյն պէս և Նոր Տոմարին տակ պէտք էր գրուած լինել ՅՈՒԼԻՍ:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԲԵՐ
Մ. Վարժապետեան. ՅՈՒՇԵԿԻ ԶԼԵ. ԹՈՒՆԻ պատկերազարդ. (Լաթաիտի) 5 ֆրանք. (Մարտիէն դուրս 6 ֆրանք. պարհաւարով 5 ֆր. և 60 սնդ մ):
Հ. Գ. Մանվիլեան. ԳԻՐԲԵՐ կամ յօդուած ԳԻՐԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ. Յաւեր. Լաթ. ԳԻՐԲԵՐ ԿՊԵՂԱԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ. Գին 1 ֆր. 40. (6. 1 ֆր. 50 ս):
Հ. Գ. Վ. Գալիսեպետեան. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵՒՆ. Հատոր Ա. Ի սկզբանէ հայ լրագրութեան (1794) մինչև 1860. (Մէկ լուստ. տիպ պատկերով): Վիէննա. 1893. 2 ֆր. և 50 սնդ մ. (2.70):
Հ. Երեմեան. ՊԱՏՄԵՐՆԵՐ ՈՐՃԱԿՐԱՐ 1909-1913 (Առաջին ծածկանունով զանազան թերթերի մէջ Հ. Երեմեանի բանաստեղծական ոճով գրածներէն բնորոշ հաւաքածոյ մ'է 230 երեսներէ բաղկացած և գեղեցիկ թղթի վրայ տպագրուած) 4 ֆր. (4.30):
Հ. Ա. Գալստիսեան. ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՅԱՆ ԲԱՆԱՍԿԱՆ և երկրորդական գործոց համար. ԱԵՐԵՍՏԸ. Մասն. Ա. Վենետիկ 1913. (Ընտիր հատուածներ պարունակող պատկերազարդ գիրք մ' ընթերցանութեան համար) Գին 1.20 (1.40):
Նոյն Մաս Բ. (ԱԵՐԵՍՏ Ն «Նոր Ընթերցարան»-ի այս Բ. մասը 320 երեսներէ բաղկացած ստուար հատոր մ'է որ կը պարունակէ զանազան գրողներու գրելի արգիւններէն ընտիր հատուածներ ընթերցանութեան համար, ոտանուար կամ արձակ, և զօրգրուած է բազմաթիւ գեղատիպ պատկերներով, ոմանք գուռուար, շատերն ալ կը ներկայացունեն հայկական գէւքեր և հետաքրքրաշարժ տեսարաններ: Ոչ միայն պարզապէս կաններ ի համար ընտիր ընթերցարան մ'է, այլ և գրական ճաշակ ունեցող ամէն անձ ընթերցման յանձնարարելի): Գին 2.35 (6. 2.70):
Գեորգ-Մեսրոպ. ԲՐԻՍՏՈՆԵՆԻԹԵՒՆ ՄՈՒՏՔԻՆ Ի ՀԱՅՍ ԳԵՐԳՈՐ Լուստ. Լուրէն առաջ. (Բնական ուսումնաւորութիւն): Գին 1 ֆր. 25 (1.35):
Գեորգ-Մեսրոպ. ՈՒՐՈ ԱՐ ՏՈՒՆ կամ Հայաստանի նախորդիկը և իրենց քաղաքակրթութիւնը (Բնական ուսումնաւորութիւն): 2.50 ֆր. (2.75):

ՏԵՐԵՒԵՆ — ՄԱՐՏԻՆԻ
ՓՈՒԹՈՒՆ ԳԱԼԵԱՆ
ՄԱՐՏԻՆԻ
Հայերէն Տպարան Մ. Փարբուգ պետեմ
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi